Fiscalitat justa: el cas a Catalunya

Elaborat per la Plataforma per una Fiscalitat Justa, Ambiental i Solidària
(www.fiscalitatjusta.cat)

Annex a l'informe: *TANTO TIENES, ¿TANTO PAGAS? Fiscalidad justa para una sociedad más equitativa. Oxfam Intermón*.
Maig 2014

PLATAFORMA PER UNA FISCALITAT JUSTA, AMBIENTAL I SOLIDÀRIA

1.- Catalunya, punta de llança de la progressivitat fiscal?

La política pública d'ingressos queda dividida a nivell de competències entre la gestió municipal, autonòmica i estatal. Tot i que la gran base de la recaptació d'impostos la fa l'Estat (IRPF, IVA, Societats i Especials), l'autonomia té un pes important.

Però sobretot té la responsabilitat última de gestionar els ingressos en forma d'inversió pública en sanitat, educació, etc. i per tant hauria que ser, més conscient que cap altre institució, de la importància d'una recaptació justa i progressiva dels impostos.

Cal aprofitar la capacitat normativa que ofereix l'Estatut per:

1. Incrementar els ingressos públics.
2. Millorar la progressivitat, de forma que pagui més qui més té.
3. Acostar-nos pel que fa a la pressió fiscal i l'economia submergida a la mitjana europea per tal de poder disposar també d'un estat del benestar de nivell europeu.
4. Incrementar la lluita contra el frau fiscal i l'economia submergida potenciant l'activitat inspectora i els recursos de l'Agència tributària catalana.

Aquests quatre elements són clau per a que Catalunya esdevingui, si ho vol, punta de llança de la progressivitat fiscal i model per a la resta d'Espanya i Europa en matèria de solidaritat i finançament de l'Estat del Benestar.

2.- Anàlisi i propostes:

2.1.- Impost de successions i donacions

L'Impost de Successions i donacions és un impost delegat integrament a les autonomies que ha estat matèria de canvi polític els darrers anys.

La llei d'acompanyament dels Pressupostos de la Generalitat per a l'any 2014 contempla una recuperació parcial de l'Impost de Successions. Això és un fet positiu que respon a la denúncia i la pressió feta des de diferents àmbits després de la seva retirada l'any 2010.

No obstant, cal afegir que la quantitat que es pretén recaptar és molt insuficient i no arriba ni tan sols a recuperar l'última retallada feta.

L'any 2008 l'Impost de Successions va ingressar 897 milions d'euros, mentre que aquest any se'n preveuen recaptar 241 milions. L'augment d'ingressos previstos amb la reforma que es planteja és de 54 milions al 2014 (donat que el pagament es pot demorar sis mesos) i de 108 milions amb l'anualitat completa. És a dir, que per aquest impost estaríem parlant, en total, d'uns ingressos al voltant de 300 milions d'euros, una xifra que queda molt lluny del que s'havia arribat a recaptar abans de les successives retallades.

En la reforma que ara es contempla es mantenen les bonificacions als cònjuges, que pràcticament no paguen, i es mantenen de forma parcial als fills, que paguen molt poc (cal tenir en compte que els cònjuges i els fills representen el gruix de les persones que reben herències).

S'hauria d'aconseguir que en la tramitació parlamentària es poguessin reduir les bonificacions als grups I i II, i que aquestes bonificacions només s'apliquessin a les herències inferiors a 200.000 euros (quedaria exempt, com fins ara, l'habitatge habitual fins a 500.000 euros). Amb una proposta d'aquest tipus es podrien recaptar uns 300 milions d'euros addicionals provinents de les classes més benestants.

No és raonable ni justificable que amb els nivells de pobresa existents no es pugui plantejar aquest impost d'una manera més justa, tenint en compte que es tracta d'un impost que afecta a qui més té. Fer front a l'increment de les desigualtats, que és sens dubte un dels reptes més importants de la nostra època, passa per una fiscalitat més justa.

2.2.- Impost sobre el Patrimoni

L'impost sobre el Patrimoni va ser eliminat l'any 2008. Es va restablir amb caràcter temporal per als exercicis 2011 i 2012. A partir de l'1 de gener de 2013, va desaparèixer novament l'obligació de contribuir, per tant, durant aquest exercici 2014 ja no s'haurà de presentar declaració per aquest impost.

Els ingressos liquidats l'any 2012 per la nova implantació temporal de l'impost de patrimoni van ser de 304,9 milions d'euros. Cal recordar, no obstant això, que l'últim any, abans de la seva supressió, es van ingressar 536,6 milions d'€.

La capacitat normativa autonòmica s'ha d'utilitzar per a dotar de major equitat el sistema fiscal. La reducció o inclús l'eliminació de tributs que graben l'acumulació de rentes ens demostren tot el contrari.

Liquidacions de la Generalitat	2008	2009	2010	2011	2012
Impost Patrimoni	536.665.620	1.824.462	13.133.219	12.978.225	304.968.528
Impost Successions i Donacions	1.003.975.628	919.907.163	658.807.910	398.196.587	95.299.813

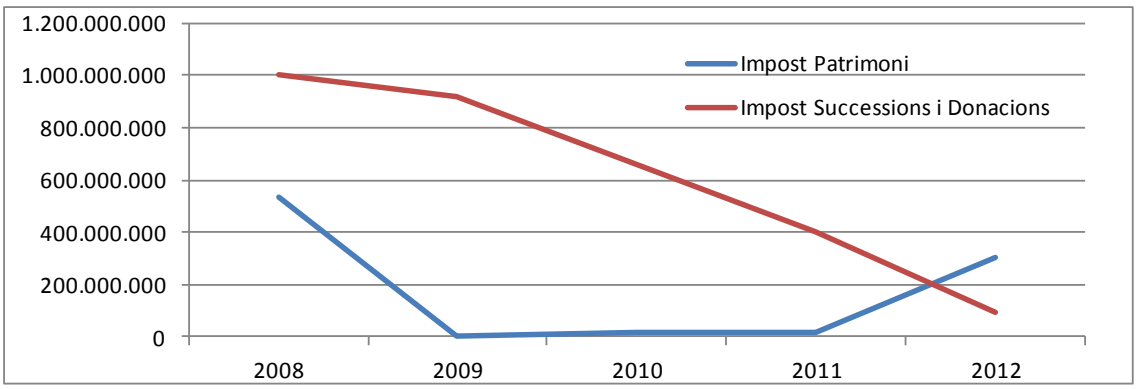

2.3.- Impostos ambientals

La fiscalitat ambiental és un instrument econòmic que, mitjançant l'ús de figures impositives, incentiva canvis en el comportament per tal d'afavorir bones pràctiques ambientals.

Els cost de la gestió que moltes activitats externalitzen cap a la resta de la societat catalana està al voltant dels 8.000 milions d'euros/any. Aquesta situació, injusta en moltes ocasiones, s'ha de fer visible, i ser corregida de manera ordenada. La fiscalitat pot contribuir a la internalització progressiva d'aquests costos, tot atenent les disfuncions que es puguin generar.

Atès que es poden gravar a nivell autonòmic les figures que no estan gravades a nivell estatal hi ha molt recorregut a Catalunya pel que fa a la fiscalitat ambiental. L'objectiu d'aquestes propostes no és recaptar més, sinó recaptar de forma diferent, incidint sobre els comportaments amb una finalitat ambiental i sota "el principi de qui contamina, paga".

Cal tenir present que són instruments que han de complementar-se amb altres mesures polítiques de caràcter normatiu, principalment per dos motius:

a) La contaminació que es produeix, tot i complir les normes, no ha de ser, necessàriament, a cost zero per al seu causant.
b) És necessari limitar normativament certes pràctiques que no s'han de permetre tot i que el seu causant pagui: el "principi de qui contamina, paga" no pot derivar en "qui pot pagar pot contaminar".

Existeixen molts àmbits d'actuació en matèria de fiscalitat ambiental però, amb la voluntat de concretar, formulem les següents propostes:

Contaminació atmosfèrica · Es proposa establir un llindar i gravar les emissions de SOx, NOx i CO2 com una base imposable igual a les tones equivalents emeses, a excepció dels sectors sotmesos al règim de comerç de drets d'emissió que per aquest últim contaminant estarien exempts del gravamen autonòmic perquè ja estan regulats.

Residus municipals · Davant la necessitat de continuar incrementant els nivells de recollida selectiva es proposa incrementar els tipus impositius tant d'abocament com d'incineració, prioritzar el retorn per recollida selectiva de FORM (Fracció Orgànica dels Residus Municipals) davant del concepte destinat a tractament de la FORM (si es fa una bona recollida en origen de la FORM, reduirem la despesa en el tractament posterior d'aquesta i de les altres fraccions) i establir un retorn per compostatge casolà, que actualment es veu desincentivat.

Residus industrials · Es proposa establir un impost sobre els residus industrials perillosos actualment exclosos del cànon sobre la disposició de residus municipals, el fet imposable del qual siguin els residus destinats a tractament finalista (abocament i incineració) i amb un tipus impositiu superior al que paguen aquests.

Energia Nuclear · Es proposa la creació d'un impost que gravi la producció termonuclear d'energia elèctrica (la base imposable del qual siguin els MWh produïts) i un altre que gravi l'emmagatzematge dels residus generats (la base imposable seria el volum de residu

emmagatzemat a les piscines o en magatzems temporals individualitzats (ATI) de les centrals), ambdós impostos amb un tipus impositiu constant.

Aigua Segons la Directiva Marc de l'Aigua (DMA), 2000/60/CE és necessari que es recuperin la totalitat dels costos de gestió del cicle de l'aigua. Actualment, els ingressos derivats del cànon de l'aigua assoleixen poc més del 60% del cost total, generant un endeutament que minva la capacitat per fer front a les inversions requerides per al compliment de la DMA. Per tant, es proposa:

- Dissenyar un nou model de cànon que tendeixi a la recuperació del 100% dels costos necessaris per al compliment de la DMA.
- Corresponsabilitzar als ens locals del finançament del sanejament de l'aigua.
- Tractar de manera diferent cada família d'acord amb el nombre de membres.
- Reducció del tram fix actual de 6m3 mensuals/família a un consum mínim per persona.
- Revisar l'exempció als usos agraris, sectors ramaders i administracions públiques, ja que l'aigua és un recurs escàs i incentivar els usos eficients de l'aigua.
- Eliminar el tracte preferent als usuaris de les conques intracomunitàries (Ebre i Xúquer).
- Gravar més fortament l'aigua envasada.
- Gravar les captacions d'aigua de les instal·lacions industrials d'acord amb el seu impacte ambiental.

Es proposa l'establiment a Catalunya d'una deducció significativa a la quota íntegra autonòmica de l'IRPF per a inversions en l'àmbit domèstic en matèria d'aprofitament d'energies renovables (que no siguin obligatòries legalment) o en mesures d'estalvi i eficiència.

3.- Els perills de la competència fiscal a la baixa

Des que tinguessin lloc les eleccions autonòmiques i municipals del 2011, diferents executius regionals s'han dedicat a aplicar rebaixes fiscals en la seva jurisdicció. Una mescla de neoliberalisme econòmic, demagògia i la por pel desgast que el govern central pugui suposar per a la seva gestió ha encès la flama de la competència autonòmica per veure qui retalla més impostos.

L'Impost sobre la Renda (IRPF) ha estat la nineta dels ulls de les comunitats que estan seguint el solc de la minoració fiscal. Extremadura, que va ser la primera en obrir la caixa de pandora, aplica una rebaixa pels contribuents amb rendes inferiors als 24.000€, que en realitat suposa només un estalvi de 23€ per beneficiari: populisme. D'altra banda, també hi aplica una deducció de 200€ per a recolzar la viduïtat, quan gran part del col·lectiu no arriba al mínim ni tan sols per a fer la declaració de la renda. Galícia aplicarà també una rebaixa de mig punt per a rendes inferiors a 17.000€, mentre Cantàbria l'abaixarà un punt.

Madrid, que amb Esperanza Aguirre ja havia retallat l'IRPF en un punt, l'abaixa un 1,6% més. Comunitat València, el govern de la qual té tothom acostumat a polítiques basades en l'especulació i el pelotazo, aplicarà reduccions a l'IRPF per obres de millora en l'habitatge, i permetrà la deducció d'un 10% per donatius a universitats i per a la recerca – quan és el Sector

Públic qui ha de garantir una política d'investigació i desenvolupament a l'altura dels països de l'entorn.

Tanmateix, no només l'Impost sobre la Renda ha estat objecte de la destral política. Cantàbria ha reduït l'Impost de Transmissions Patrimonials, com també Madrid, on a dia d'avui el tipus general és el més baix en el marc de l'Estat Espanyol (6%). El gravamen d'Actes Jurídics Documentats ha estat bonificat a la Comunitat Valènciа per a refinançar les hipoteques de les empreses i a la mateixa Madrid, un gens menyspreable 25%.

Altres comunitats han optat per a reduir, per exemple, l'Impost de Successions, com és el cas d'Aragó i ho va ser de Catalunya. Darrera de totes aquestes mesures, s'hi amaga la voluntat d'aprimar les capacitats de reacció pública, l'Estat del benestar, i per tant obrir les portes a la privatització de serveis i la despatrimonialització pública, és a dir desfer-se del que és de totes i tots. Es posen alguns euros més a la butxaca dels i les ciutadanes, però a costa de menys i pitjors serveis, que després la gent ha de pagar més cars de la seva butxaca.

Cal establir uns mínims per tal d'evitar la competència fiscal a la baixa, proposem que l'administració central estableixi un nivell mínim de tributació dels impostos delegats, que obligaria a totes les Comunitats Autònomes a fixar-ne un topall inferior. D'aquesta manera s'eliminarien temptacions per part dels governs autonòmics de cara a utilitzar els impostos com a moneda de canvi electoral i alhora es garantiria la suficiència de recursos que les CCAA reclamen al tenir diferides els grans pilars de l'Estat del Benestar com són la Sanitat i l'Educació.

4.- Frau fiscal a Catalunya

Fins a 10 diferents estudis i avaluacions d'institucions nacionals i internacionals situen el frau fiscal i l'economia submergida en Espanya entre el 23% i 25% del PIB, estudis que extrapolats a Catalunya situarien la seva taxa d'economia submergida en un 22,3%, mentre que, entre els 15 primers països de la UE, aquesta xifra oscil·la entre el 10 i el 12%.

Això significa que cada any una quarta part de la riquesa generada (PIB) no paga els tributs que li corresponen, i les arques de l'Estat deixen d'ingressar 90.000 milions d'euros; 16.000 milions correspondrien al que s'ha deixat d'ingressar a Catalunya.

Seria valent per part del nostre govern autonòmic afrontar la part de responsabilitat que li pertoca en la lluita contra el frau fiscal i instaurar els mecanismes necessaris per reduir aquest frau a Catalunya, fins assolir xifres properes a les existents en la mitjana dels països de la UE servint així de model a seguir a la resta de l'estat espanyol.

Només reduint en 10 punts el nivell d'economia submergida per equiparar-nos amb la UE, aconseguiríem a nivell estatal una recaptació suplementària de 38.000 milions d'euros, 25.000 dels quals correspondrien a impostos. No caldria aprovar retallades socials per baixar el dèficit, i les pujades d'impostos ajudarien a augmentar la despesa social i les inversions públiques.

En aquest sentit algunes propostes, en l'àmbit de competència autonòmic serien:

Establir fórmules de coordinació i col·laboració efectiva entre l'Agencia Tributària i les Administracions Tributàries de les Comunitats Autònomes, potenciant la corresponsabilitat de les administracions tributàries autonòmiques i la creació de Consorcis Tributaris, amb tres objectius principals:

1) Millorar l'eficàcia en la lluita contra el frau i l'economia submergida.
2) Profunditzar en la corresponsabilitat fiscal de les Comunitats Autònomes en la gestió dels tributs que les financien.
3) Augmentar els recursos financers d'ambdues administracions (central i autonòmica). Es tracta d'unir els esforços de les administracions tributàries, central i autonòmica en l'eradicació del frau fiscal, amb indubtables avantatges tècniques: millor coneixement de l'entorn i de les pràctiques habituals del negoci local, ampliació dels recursos tècnics i humans destinats a combatre un frau canviant i complex, simplificació de procediments i obtenció d'economies d'escala en la gestió del sistema tributari, a la vegada que es redueix la càrrega fiscal indirecta que suporta el ciutadà.

Establir una fórmula de control pel Parlament, dels resultats de les actuacions de control del frau realitzades per l'Administració Tributària de Catalunya i de les Corts Generals respecte de l'Agència Tributària Estatal, per garantir una gestió transparent i independent. Es rendiran resultats amb la periodicitat que s'estableixi i almenys una vegada a l'any, mitjançant l'establiment d'un model estàndard que permeti conèixer, amb plena transparència, els resultats de la gestió directa de l'Administració Tributària de Catalunya i de l'Agència Tributària Estatal en la lluita contra el frau. El model estàndard haurà de contenir informació homogènia per possibilitar el seguiment de la seva evolució en anys successius. Aquestes fórmules de control s'hauran d'estendre a la gestió d'un futur Consorci Tributari a Catalunya.